

Wioletta Karpiak
Miejska Biblioteka Publiczna w Chojnicach

Bibliografia analityczna do zajęć biblioterapeutycznych z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, organizowanych w Ośrodku Profilaktyki Rodzinnej oraz w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Chojnicach¹

GŁÓWNE ZAGADNIENIA:

Wstęp. I. Wykluczenie społeczne – wprowadzenie do problematyki. I.1. Wykluczenie społeczne – wyjaśnienia terminologiczne. I.2. Bezrobocie jako wymiar wykluczenia społecznego. II. Placówki, w których przeprowadzone zostały zajęcia biblioterapeutyczne – krótka charakterystyka. II.1. Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach – geneza i podstawy funkcjonowania. II.1.1. Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej – cele i zadania. II.2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach. III. Charakterystyka grup uczestniczących w spotkaniach biblioterapeutycznych. IV. Bibliografia analityczna do zajęć biblioterapeutycznych. IV.1. Książki. IV.2. Dokumenty audiowizualne – filmy. IV.3. Dokumenty audialne – audiobooki. IV.4. Artykuły z czasopism. IV.5. Internet. Zakończenie.

Wstęp

W ostatnim czasie nastąpił wzrost zainteresowania problematyką wykluczenia społecznego. W związku z tym powstał Zespół Zadaniowy do Spraw Reintegracji Społecznej, który opracował Narodową Strategię

¹ Praca końcowa na Studiach Podyplomowych Biblioterapii w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego, napisana pod kierunkiem dr. Wiktora Czernianina.

Integracji Społecznej (NSIS)². Tematem pracy jest dobór narzędzi do pracy biblioterapeuty z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym z powodu długotrwałego bezrobocia, gdyż w takiej właśnie grupie autorka miała przyjemność prowadzić zajęcia biblioterapeutyczne jako jedne z wielu zajęć wpisanych w ramy projektów unijnych. Były to spotkania cykliczne, organizowane w Ośrodku Profilaktyki Rodzinnej oraz w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Chojnicach.

Celem pracy jest przybliżenie problemu osób długotrwale bezrobotnych jako grupy narażonej na marginalizację społeczną, a także wskazanie na formę pomocy tego typu osobom poprzez zajęcia biblioterapeutyczne. Autorka przekonała się, że pomimo iż problem wykluczenia jest powszechnie obecny w dzisiejszym społeczeństwie, to brak jest rozwiązań wykorzystujących biblioterapię jako metodę wspomagającą osoby dorosłe pozostające przez dłuższy czas bez pracy.

Artykuł ma formę bibliografii analitycznej, opartej na kilkuletniej pracy autorki z osobami bezrobotnymi. Wymienione tu książki i inne materiały były podstawą tworzenia zajęć i wszystkie zostały w nich wykorzystane. Ich dobór uzależniony był od preferencji osób uczestniczących w spotkaniach i był dokonywany po uprzednich rozmowach z zainteresowanymi, a także po przeprowadzeniu ankiety mającej na celu odkrycie czytelniczych preferencji badanych.

Praca składa się z czterech rozdziałów.

Aby dobrze zrozumieć problem wykluczonych bezrobotnych, autorka pokusiła się o wyjaśnienie terminów „wykluczenie społeczne” oraz „bezrobocie”, z czym można się zapoznać w pierwszym rozdziale pracy.

Rozdział drugi stanowi pobieżny opis ośrodków, w których odbywały się spotkania grup biblioterapeutycznych.

Rozdział trzeci zawiera ogólną charakterystykę grup.

Natomiast rozdział czwarty to bibliografia analityczna materiałów wykorzystanych w ramach warsztatów biblioterapeutycznych.

Jako narzędzie pomocnicze została wykorzystana analiza i krytyka piśmiennictwa, która pozwoliła na wytypowanie przydatnej literatury podczas zajęć biblioterapeutycznych. Była ona również podstawą do opracowania teoretycznej części pracy.

I. Wykluczenie społeczne – wprowadzenie do problematyki

I.1. Wykluczenie społeczne – wyjaśnienia terminologiczne

Stosowanie nazwy „wykluczenie społeczne” w polskich dokumentach publicznych i literaturze jest raczej nowym trendem – pojęcie to pojawia się bowiem dopiero na

² Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:EvXMeoQg4r4J:www.mpips.gov.pl/userfiles/File/mps/NSIS.pdf+integracja+spo%C5%82eczna+ministerstwo+pracy&hl=pl&gl=pl&pid=bl&srcid=ADGEESgq8SHii9GmScR4fWVCjoURnzDPatvhoYojBtugupadYETnA4JZHhm9Qb2-f3T0LcdY2JKmEVj-Z0jHwzX6NNh5tvNfvxsJxHIKzVyQZYsSwlRx-wPCar_tn0DeJLgXNGn5EYzk&sig=AHIEtbR2DRmLmwXmo9XNgUPIR3UYfC9YrA, s. 11.

początku XXI wieku³. Równoznaczne określenia to: wyłączenie społeczne i ekskluzja społeczna⁴.

Termin „ekskluzja społeczna” został wprowadzony we Francji w latach sześćdziesiątych XX wieku i oznacza dosłownie usunięcie, wyłączenie, wykluczenie⁵. Ryszard Szarfenberg opracował własny krajobraz językowy terminu „wykluczenie społeczne”, wśród określeń pokrewnych wymienia między innymi: ubóstwo, upośledzenie społeczne, deprivację społeczną, odrzucenie, marginalizację, niedostosowanie, dezintegrację, odosobnienie, alienację, izolację, degradację, destabilizację, pasywność⁶.

Wykluczenie społeczne często jest rozumiane jako ograniczenie lub brak możliwości korzystania przez jednostki, grupy czy społeczności z przysługujących im praw obywatelskich, prowadzące do osłabienia lub zerwania więzi z resztą społeczeństwa (marginalizacji, upośledzenia społecznego, degradacji)⁷. Jest zjawiskiem wielowymiarowym i trudnym do jednoznacznego zdefiniowania. Autorka pracy przyjmuje, jako najbardziej sprecyzowaną, definicję Kazimiera Wódcz, że wykluczenie społeczne stanowi skumulowany efekt oddziaływania niekorzystnych warunków życia (ubóstwo materialne, niedostatek kapitału społecznego i kulturowego), procesów społecznych związanych z globalnymi przekształceniami gospodarczymi (dezindustrializacją, restrukturyzacją, upadkiem branż i regionów i tak dalej), indywidualnych deficytów (niskie kwalifikacje, niepełnosprawność, choroba i inne), braku odpowiedniej ochrony prawnej, socjalnej, dostępu do zasobów i instytucji społecznych, dyskryminacji lub przemocy ze strony innych osób bądź grup⁸. Wśród grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski wyróżnia grupy najbardziej podatne oraz poważnie zagrożone wykluczeniem. Są wśród nich:

- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych,
- dzieci wychowujące się poza rodziną,
- kobiety samotnie wychowujące dzieci,
- kobiety pozostające poza rynkiem pracy,
- ofiary patologii życia rodzinnego,
- osoby o niskich kwalifikacjach,
- osoby bezrobotne,
- osoby długookresowo bezrobotne,

³ R. Szarfenberg, *Marginalizacja i wykluczenie społeczne – panorama językowo-teoretyczna*, w: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Perspektywa poznawcza*, red. Ryszard Szarfenberg, Cezary Żołędowski, Maria Theiss, Warszawa 2010, s. 122.

⁴ Ibidem, s. 126.

⁵ R. Antonów, *Wykluczenie społeczne jako problem polityki społecznej Unii Europejskiej*, w: *Aksjologiczne i praktyczne aspekty integracji europejskiej*, red. Ewa Kozerska, Tomasz Scheffler, Wrocław 2007, s. 146.

⁶ R. Szarfenberg, op. cit., tab. 1, s. 130.

⁷ R. Szarfenberg, *Rodzaje i formy aktywnej polityki społecznej*, w: *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, red. G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, Warszawa 2009, s. 325.

⁸ K. Wódcz, *Wprowadzenie*, w: *Praca socjalna wobec nowych obszarów wykluczenia społecznego. Modele teoretyczne, potrzeby praktyki*, red. Kazimiera Wódcz, Sabina Pawlas-Czyż, Toruń 2008, s. 11.

- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków,
- żyjący w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych,
- niepełnosprawni i chronicznie chorzy,
- osoby chorujące psychicznie,
- starsze osoby samotne,
- opuszczający zakłady karne,
- bezdomni,
- imigranci,
- osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej⁹.

Według Barbary Kowalczyk główną przyczyną wykluczenia społecznego jest bezrobocie, szczególnie wśród osób mających poważne trudności ze znalezieniem pracy, związane między innymi z długotrwałym bezrobociem¹⁰.

I.2. Bezrobocie jako wymiar wykluczenia społecznego

Zmiany gospodarcze związane z transformacją ustrojową – upadek wielkich zakładów bądź ich przekształcanie, a w konsekwencji utrata zatrudnienia przez część obywateli – wymusiły na polskim społeczeństwie nowy sposób funkcjonowania. Bezrobocie stało się jednym z większych problemów, które dotyka dużą część społeczeństwa¹¹. Osoba, która traci pracę, najpierw zgłasza się do urzędu pracy, aby uzyskać zasiłek, przeszkolenie lub pracę doraźną¹².

Okres wypłaty zasiłku może wynosić, w zależności od sytuacji na rynku pracy, 6, 12 lub 18 miesięcy. Po upływie tego czasu, jeżeli bezrobotny nie znalazł zatrudnienia, zwraca się o pomoc społeczną¹³.

Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 roku¹⁴, do bezrobotnych zalicza się w Polsce osoby, które spełniają następujące warunki:

- pozostają bez pracy,
- nie uczą się w szkole (z wyjątkiem uczących się w szkole dla dorosłych lub przystępujących do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły, lub w szkole wyższej, gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych),
- są zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie,

⁹ Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, op. cit., s. 61.

¹⁰ B. Kowalczyk, *Ekonomia społeczna w pomocy społecznej w Polsce w walce z wykluczeniem społecznym*, w: *Praca socjalna wobec nowych obszarów wykluczenia społecznego*, op.cit., s. 33.

¹¹ G. Makula, *Poradnictwo zawodowe osób długotrwale bezrobotnych*, w: *Poradnictwo zawodowe dla osób z grupy szczególnego ryzyka. Wybrane aspekty*, Warszawa 2010, s. 152.

¹² M. Kabaj, *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*, Warszawa 2000, s. 41.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w: Dz. U. 2004 Nr 99 poz. 1001, <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20040991001&type=3>, Art. 2, s. 3.

- są zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy,
- poszukują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
- ukończyły 18 lat,
- nie ukończyły 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni),
- nie nabyły prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy,
- nie są właścicielami lub posiadaczami nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych,
- nie uzyskują przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód taki nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy indywidualnych gospodarstw rolnych 2 ha przeliczeniowych lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu,
- będąc osobami niepełnosprawnymi, mogą podjąć pracę co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy,
- nie są tymczasowo aresztowane lub nie odbywają kary pozbawienia wolności (z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego),
- nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- nie pobierają na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
- nie pobierają świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- nie pobierają świadczenia szkoleniowego,
- nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników¹⁵.

Szczególne miejsce wśród bezrobotnych zajmują osoby pozostające bez pracy przez dłuższy czas, czyli tak zwani bezrobotni chronicznie¹⁶. Za bezrobocie chroniczne lub długookresowe uznaje się pozostawanie w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez ponad 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych¹⁷.

Wśród osób niemogących znaleźć zatrudnienia przez dłuższy czas są osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych. Nie mają one kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu¹⁸.

¹⁵ Ibidem, s. 3–5.

¹⁶ A. Pierzchała, *Pasywność jako psychologiczne źródło trudności w pracy z osobami chronicznie bezrobotnymi*, w: *Poradnictwo zawodowe dla osób z grupy szczególnego ryzyka...*, s. 136.

¹⁷ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, op. cit., s. 5.

¹⁸ Ibidem.

W literaturze przedmiotu można natknąć się na określenie długotrwałego bezrobocia jako bezrobocia patologicznego¹⁹. Ze względu na negatywną konotację nie będzie ono używane w niniejszej pracy.

Bezrobotni, którzy doświadczają wykluczenia społecznego i wskutek swojej sytuacji życiowej nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych oraz znajdują się w położeniu powodującym ubóstwo i uniemożliwiającym lub ograniczającym uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym, rodzinnym (długotrwanie bezrobotni, uzależnieni od alkoholu, z zaburzeniami psychicznymi, bezdomni) podlegają opiece pomocy społecznej²⁰. Takie osoby według Barbary Kowalczyk mają szczególną trudność w znalezieniu pracy, a „jeśli bezrobocie przedłuża się, narasta poczucie bezradności i fatalizm, zmniejsza się motywacja i umiejętności poszukiwania pracy, zmiany zawodu czy kwalifikacji. Pogłębiający się niedostatek, izolacja społeczna, niemożność znalezienia zatrudnienia, zależność od innych, upokorzenie, poczucie obniżenia statusu i zamknięcia w domu pogarszają samopoczucie psychiczne”²¹. Natomiast Grażyna Makuła dodaje jeszcze, że osoby długotrwanie bezrobotne często mają złe samopoczucie, czasem występuje u nich pogorszenie stanu zdrowia, frustracja, obawy o los własny i najbliższych, poczucie braku chęci do życia, zatracenie wiary w siebie, poczucie, że nic od nich nie zależy²².

Według statystyk długotrwanie bezrobotnych jest najwięcej w grupie wiekowej powyżej 45 lat z wykształceniem gimnazjalnym oraz niższym²³.

Na mocy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy długotrwanie bezrobotni zostali uznani za osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy i należy zmotywować je do różnego rodzaju działań mających na celu ich aktywizację zawodową. Dzięki temu stanowią oni znaczący odsetek bezrobotnych objętych programami i projektami związanymi z taką aktywizacją²⁴. Właśnie w tę sferę pomocy wykluczonym wpisane zostały, jako jedno z wielu, zajęcia biblioterapeutyczne, które prowadzi autorka pracy.

II. Placówki, w których przeprowadzone zostały zajęcia biblioterapeutyczne – krótka charakterystyka

II.1. Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach – geneza i podstawy funkcjonowania

Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach powstał w listopadzie 2005 roku w wyniku wejścia w życie uchwały Rady Miejskiej w Chojnicach w sprawie utworzenia takiego ośrodka²⁵. Jest to od tej pory jednostka organizacyjna Gminy Miejskiej Chojnice,

¹⁹ M. Kabaj, op. cit., s. 23.

²⁰ B. Kowalczyk, op. cit., s. 38.

²¹ Ibidem.

²² G. Makuła, op. cit., s. 152.

²³ Ibidem, s. 153.

²⁴ Ibidem, s. 154.

²⁵ Uchwała Nr XXXIX/352/05 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 28 listopada 2005 roku – kopia w posiadaniu autorki.

prowadząca gospodarkę finansową w formie jednostki budżetowej. Nadzór nad Ośrodkiem sprawuje Burmistrz Miasta Chojnice. Wcześniej zadania z zakresu profilaktyki alkoholowej prowadzone były bezpośrednio przez Urząd Miejski w Chojnicach.

Ośrodek funkcjonuje na podstawie:

- ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity z 2002 roku, Dz. U. Nr 147, poz. 1231 z późniejszymi zmianami),
- ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 roku, Nr 24, poz. 198 z późniejszymi zmianami),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 roku, Nr 180, poz. 1493),
- ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2001 roku Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami),
- ustawy z dnia 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych (tekst jednolity z 2003 roku Dz. U. Nr 15, poz. 148 z późniejszymi zmianami),
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143),
- ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (tekst jednolity z 2002 roku Dz. U. Nr 76, poz. 694 z późniejszymi zmianami),
- rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2000 roku w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej jednostek budżetowych, zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych oraz szczegółowych zasad i terminów rocznych rozliczeń i wpłat do budżetu przez zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych (Dz. U. Nr 122, poz. 1333)²⁶.

Podstawą gospodarki finansowej Ośrodka są środki finansowe z budżetu gminy, przeznaczone na realizację zadań własnych gminy, oraz środki finansowe z budżetu centralnego na realizację zadań zleconych²⁷.

Na siedzibę Ośrodka zaadaptowano i wyremontowano wcześniejszy punkt weterynaryjny. Na parterze znajdują się: sala przedszkolna, kuchnia, sala gimnastyczna i toalety. Pierwsze piętro zajmuje magazyn, pokój socjalny (w którym wszyscy przychodzący mogą zaparzyć sobie herbatę lub kawę i chwilę posiedzieć), dwa pokoje konsultacyjne, sala terapeutyczna, komputerowa, salka narad oraz pokój osoby pełniącej funkcję dyrektora²⁸.

II.1.1. Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej – cele i zadania

Ośrodek realizuje zadania własne i zlecone miasta – z uwzględnieniem Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Są one związane z profesjonalnym świadczeniem pomocy:

²⁶ Ibidem, s. 2.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Z obserwacji własnej autorki tej pracy.

- osobom z problemem uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych,
- młodzieży eksperymentującej i narażonej na uzależnienia,
- osobom współuzależnionym od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych,
- osobom podlegającym wykluczeniu społecznemu,
- osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych²⁹.

Pomoc owa polega na:

- udzielaniu porad i konsultacji z zakresu problematyki uzależnień i współuzależnień,
- prowadzeniu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzeniu interwencji kryzysowej, w szczególności poradnictwa z zakresu:
 - prawa (prawnik),
 - psychologii (psycholog),
 - pracy kuratora sądowego (kurator),
 - pedagogiki (pedagog-socjoterapeuta),
 - pracy socjalnej (pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej),
 - psychoterapii uzależnień (specjalista psychoterapii uzależnień),
 - przeciwdziałania przemocy w rodzinie (psycholog, policjant Komendy Powiatowej Policji w Chojnicach, prawnik),
 - psychiatrii (psychiatra);
- udzielaniu świadczeń edukacyjnych osobom uzależnionym i ich rodzinom,
- informowaniu o szkodliwości nadużywania alkoholu oraz motywowaniu do podjęcia leczenia,
- prowadzeniu działalności profilaktycznej i szkoleniowo-edukacyjnej,
- wspieraniu i dofinansowywaniu działalności świetlic popołudniowych,
- koordynowaniu i pomocy w realizacji zajęć profilaktycznych grupowych i indywidualnych dla dzieci i młodzieży,
- współpracy z placówkami zajmującymi się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz grupami samopomocowymi,
- współpracy w budowie lokalnej koalicji osób, służb, organizacji i instytucji w sprawie przeciwdziałania uzależnieniom,
- analizowaniu i opracowywaniu sondaży określających skalę lokalnych problemów z zakresu uzależnień (alkoholizm, narkomania) oraz przemocy, na podstawie informacji przekazywanych z poszczególnych szkół,
- wspieraniu i koordynacji projektów EFS (Europejski Fundusz Społeczny),
- opracowywaniu i realizacji programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie³⁰.

²⁹ Uchwała Nr XXXIX/352/05 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 28 listopada 2005 r., op. cit., s. 3.

³⁰ Ibidem.

Ośrodek współpracuje z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego³¹.

Za prawidłowe działanie Ośrodka odpowiedzialny jest jego dyrektor – Agnieszka Kortas-Koczur, która równocześnie pełni funkcję pełnomocnika Burmistrza Miasta Chojnice do spraw uzależnień. Do zadań dyrektora należy:

- tworzenie warunków do realizacji zadań statutowych,
- prowadzenie działalności zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- dbałość o mienie Ośrodka i właściwą gospodarkę tym mieniem,
- zawieranie i rozwiązywanie umów o pracę z pracownikami, zawieranie innych umów cywilno-prawnych na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Burmistrza Miasta Chojnice, a także zapewnienie prawidłowej organizacji pracy personelu Ośrodka,
- składanie rocznych sprawozdań z działalności Ośrodka³².

W roku 2007 Ośrodek realizował projekt Integracja Społeczna Mieszkańców poprzez Uczestnictwo w Chojnickim Klubie Integracji Społecznej. Był on współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i obejmował zajęcia (w tym zajęcia biblioterapeutyczne prowadzone przez autorkę) dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, szkolenia i przygotowania zawodowe w miejscu pracy³³.

W ich ramach realizowano:

- poradnictwo zawodowe – pomoc psychologiczna indywidualna i grupowa (na zajęciach Grup Rozwoju Osobowego),
- zajęcia warsztatowe: „Obsługa komputera i poszukiwanie informacji za pomocą Internetu”, „Aktywne poszukiwanie pracy”,
- zajęcia biblioterapeutyczne polegające na pracy z materiałem bibliotecznym: książkowym, prasowym i filmowym, dobranym pod kątem problemów beneficjentów ostatecznych,
- szkolenia w trzech kierunkach odpowiadających potrzebom lokalnego rynku pracy: „Nowoczesny sprzedawca i bukieciarz”, „Pracownik obsługi turystyki – recepcjonista z podstawami języka niemieckiego”, „Magazynier z obsługą wózków widłowych”,
- przygotowanie zawodowe w miejscu pracy³⁴.

Ogólnym celem zajęć w Klubie Integracji Społecznej było ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej oraz przygotowanie mieszkańców Chojnic znajdujących się

³¹ Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach, <http://bip.miastochojnice.pl/?pid=314>

³² Uchwała Nr XXXIX/352/05, s. 4–5.

³³ Z obserwacji własnej autorki tej pracy.

³⁴ Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach, <http://bip.miastochojnice.pl/?pid=314>.

w szczególnie trudnej sytuacji, to jest długotrwale bezrobotnych, korzystających z pomocy społecznej i pochodzących ze środowisk, w których istnieje problem alkoholowy, do powrotu na rynek pracy.

II.2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach utworzony został Uchwałą Nr XIV/90/90 Miejskiej Rady Narodowej w Chojnicach z dnia 27 kwietnia 1990 roku³⁵. Siedziba Ośrodka znajduje się w budynku przy ulicy Wysokiej 1 w Chojnicach i sąsiaduje z tutejszą Miejską Biblioteką Publiczną.

Ośrodek realizuje zadania zlecane gminie i zadania własne gminy.

Działa na podstawie:

- ustawy z dnia 29 listopada 1990 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 roku, Nr 64, poz. 414 z późn. zm.) oraz aktów wykonawczych do tej ustawy,
- ustawy z dnia 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1014 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 1 grudnia 1994 roku o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych (Dz. U. z 1998 roku, Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
- uchwały Rady Miejskiej w Chojnicach w sprawie upoważnień do wydania decyzji administracyjnych³⁶.

Do zadań Ośrodka należą:

- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowa niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizy i oceny zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- pobudzanie społecznej aktywności osób w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych ich i ich rodzin,
- prowadzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej,
- prowadzenie Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn,
- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
- praca socjalna, rozumiana jako działalność zawodowa ukierunkowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz na tworzenie warunków sprzyjających temu celowi³⁷.

Obecnie w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chojnicach działają między innymi następujące placówki:

³⁵ Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach, <http://bip.miastochojnice.pl/index.php?pid=71>.

³⁶ Uchwała Nr XLII/464/02 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 28 stycznia 2002 r. – kopia w posiadaniu autorki.

³⁷ Ibidem, s. 2.

- Dom Dziennego Pobytu,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Jadłodajnia przy Parafii Matki Bożej Królowej Polski,
- Chojnicki Bank Żywności,
- Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn³⁸.

Usługi opiekuńcze w ramach zadań własnych gminy świadczone są przez opiekunki zatrudnione w Ośrodku³⁹.

Wspomniane wyżej instytucje zapewniają różne formy pomocy o charakterze obowiązkowym oraz fakultatywnym. Ośrodki te między innymi udzielają tymczasowego miejsca noclegowego, zapewniają całodzienny pobyt, podstawowe świadczenia opiekuńcze, relaksacyjno-kulturowe oraz edukacyjne, a także posiłki w czasie pobytu⁴⁰.

Fundusze na działanie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chojnicach przyznawane są w Wydziale Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku, a następnie przekazywane do Urzędu Miejskiego w Chojnicach, skąd trafiają na konto Ośrodka Pomocy Społecznej. Zadania własne są finansowane z budżetu gminy⁴¹.

Według danych z 1 stycznia 2011 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach zatrudniał siedemdziesiąt osób na umowę o pracę, w tym trzy osoby obsługujące Dom Dziennego Pobytu, pięć osób w Środowiskowym Domu Samopomocy i dwie osoby w Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn. Opłatę za pobyt w ośrodkach wsparcia ustalał podmiot kierujący, w tym wypadku Gmina Chojnice.

Za prawidłowe funkcjonowanie Ośrodka oraz za jego mienie odpowiedzialny jest jego dyrektor – Elżbieta Szczepańska. Do zadań dyrektora należy:

- reprezentowanie Ośrodka na zewnątrz,
- organizacja pracy i sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań przez poszczególnych pracowników,
- wykonywanie czynności wynikających ze stosunku pracy, w odniesieniu do pracowników ośrodka,
- dbanie o prawidłowość planu finansowego i jego realizację,
- wydawanie decyzji z zakresu administracji publicznej zgodnie z udzielonym upoważnieniem⁴².

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje wiele projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

³⁸ Informacje zgromadzone na podstawie wywiadu, przeprowadzonego 28 października 2011 r. z pracownikiem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chojnicach – Magdą Galec; notatki z wywiadu w posiadaniu autorki.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Z obserwacji własnej autorki tej pracy.

⁴¹ Informacje zgromadzone na podstawie wywiadu z pracownikiem Miejskiego Ośrodka pomocy Społecznej w Chojnicach – Magdą Galec.

⁴² Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach, <http://bip.miastochojnice.pl/index.php?pid=106>

Główną ideą tego typu projektów jest zwiększenie aktywności zawodowej podopiecznych, umożliwiającą im powrót na otwarty rynek pracy. Grupę docelową stanowią osoby w wieku aktywności zawodowej korzystające z pomocy społecznej, w tym bezrobotni, a zwłaszcza osoby o niskich lub nieaktualnych już kwalifikacjach zawodowych. Stosuje się narzędzia w postaci kontraktu socjalnego i Programu Aktywności Lokalnej. Szkolenia w ramach Aktywnej Integracji do tej pory obejmowały szkolenia zawodowe: „Nowoczesny sprzedawca”, „Pracownik biurowy”, „Prawo jazdy kat. B”. W ich ramach uczestnicy zobowiązani byli do brania udziału w takich zajęciach, jak:

- specjalistyczne poradnictwo psychologa,
- specjalistyczne poradnictwo prawnika,
- grupa rozwoju osobowego,
- indywidualne poradnictwo zawodowe,
- warsztaty aktywnego poszukiwania pracy,
- samopomocowa grupa biblioterapeutyczna⁴³.

W czasie trwania każdego z projektów uczestnicy objęci byli pomocą finansową w postaci zasiłków.

III. Charakterystyka grup uczestniczących w spotkaniach biblioterapeutycznych⁴⁴

Cykliczne zajęcia biblioterapeutyczne z osobami długotrwale bezrobotnymi autorka prowadzi od 2006 roku. Początkowo odbywały się one w Ośrodku Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach, a obecnie mają miejsce w tutejszym Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej. Spotkania odbywają się w ramach projektów dofinansowanych przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego. Zajęcia biblioterapeutyczne są jednym z wielu działań realizowanych w każdym z projektów. Z uczestnikami zawierany jest kontrakt zapewniający anonimowość i zachowanie tajemnicy wypowiedzi.

Jeden cykl (z przeprowadzonych do tej pory), w zależności od zapotrzebowania, wynosił około 30 godzin. Rocznie na spotkania przychodziło od 2 do 4 grup, liczących 12–15 osób każda. Wiek uczestników był zróżnicowany – przeważały osoby po 45 roku życia, ale zdarzyły się dwie grupy, w których znalazły się osoby mające 25 lat i niewiele więcej oraz grupa osób do 24 roku życia. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety, a wśród nich posiadające więcej niż jedno dziecko, czasami były to matki samotnie wychowujące dzieci, ale w zajęciach uczestniczyły też bezdzietne, samotne panny. W spotkaniach wzięło udział zaledwie kilku mężczyzn. Wykształcenie osób przychodzących na zajęcia wahało się od (w porządku rosnącym) podstawowego do zawodowego lub niepełnego średniego. Tylko jedna osoba miała wykształcenie wyższe licencjackie. W zdecydowanej większości były to osoby doświadczone życiowo,

⁴³ Z obserwacji własnej autorki tej pracy.

⁴⁴ Charakterystyka grup powstała na podstawie obserwacji autorki.

borykające się z różnego rodzaju problemami, takimi jak znęcanie fizyczne i/lub psychiczne innego członka rodziny lub konkubenta, alkoholizm, depresja, zły stan zdrowia (niekwalifikujący jednak do uzyskiwania świadczeń), samobójstwo członka rodziny, ubóstwo, problemy mieszkaniowe, a nawet bezdomność.

Autorka, przygotowując materiały na zajęcia, konsultowała się z pracownikami socjalnymi, a także organizowała pojedyncze spotkania, w ramach których starała się zebrać jak największą ilość informacji mogących pomóc w doborze literatury. Były to przede wszystkim rozmowy z samymi uczestnikami oraz anonimowa ankieta mająca sprecyzować zainteresowania i preferencje czytelnicze uczestników. Część książek i ich substytutów została użyta jednorazowo (na konkretne potrzeby danej grupy), ale część z nich posłużyła do pracy w kilku grupach. Przydatną informacją w doborze materiałów było także określenie płci uczestników (inna literatura używana była w grupie samych kobiet, a inna, gdy do grupy przyłączali się mężczyźni) oraz wybrany przez uczestników rodzaj przyuczenia do zawodu. Wszyscy bezrobotni bowiem, przystępując do projektu, decydowali o rodzaju kwalifikacji, jaki chcieliby zdobyć. Wśród tematów organizowanych szkoleń znalazły się: nowoczesny sprzedawca, hotelarstwo, bukieciarstwo, prawo jazdy kat. B, fryzjerstwo, stylizacja paznokci, opieka nad osobami chorymi.

W tym miejscu autorka pragnie zaznaczyć, że materiały użyte w czasie spotkań były przydatne w konkretnej grupie osób, w odniesieniu do konkretnych problemów i niekoniecznie mogą służyć jako wzór do pracy z innymi grupami osób dorosłych dotkniętych bezrobociem.

Wśród materiałów użytych w ramach zajęć znalazły się książki bądź ich fragmenty, artykuły z gazet i czasopism, artykuły z Internetu, odbyło się kilka projekcji filmowych, wykorzystano audiobooki, pokazano e-booki. Zajęcia nie miały charakteru zamkniętego, to znaczy nie zawsze odbywały się w jednym pomieszczeniu – zdarzały się wyjścia do kina, biblioteki, sali komputerowej, biura karier, restauracji. Autorka starała się, aby każda z prowadzonych grup przynajmniej raz wyszła poza teren Ośrodka, co służyło lepszej integracji grupy. Niejednokrotnie wplatane były zajęcia manualne, które wyjątkowo entuzjastycznie przyjmowane były przez kobiety. Dotychczas z powodu zbyt małych pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia, nie udało się przeprowadzić zajęć ruchowych. Autorka ma je jednak cały czas na uwadze.

IV. Bibliografia analityczna do zajęć biblioterapeutycznych

IV.1. Książki

F. Dostojewski, *Łagodna. Opowiadanie fantastyczne*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 1997.

Jest to historia dwojga ludzi – mężczyzny w wieku 40 lat, będącego właścicielem lombardu, oraz młodej, szesnastoletniej dziewczyny w ciężkiej sytuacji zarówno rodzinnej, jak i materialnej. Mężczyzna decyduje się na małżeństwo z młodą panną, gdyż

uważa, że będzie mógł nią łatwo kierować. Kobieta w swej naiwności początkowo pragnie być przyjaciółką i partnerką swego męża, ale sposób w jaki on ją traktuje – jego milczenie, surowość, chorobliwe skąpstwo – sprawia, że życie bohaterki staje się psychiczną udręką. Mężczyzna bowiem wymaga od niej bezwzględного uwielbienia, traktuje ją jak swoją własność. Łagodna (nasza bohaterka) coraz gorzej znosi warunki, w jakich przyszło jej żyć, czuje się stłamszona i nieszczęśliwa. Zaczyna spotykać się z Jefimowiczem, znajomym męża z czasów wojska. Jedno ze spotkań jest podsłuchiwane przez męża, który traktuje to jako jej zdradę. To właśnie od Jefimowicza Łagodna dowiaduje się o niechlubnej przeszłości męża – odmówieniu podjęcia pojedynku, co zakończyło się sądem oficerskim i wydaleniem z wojska. Była to ujma na honorze. Mężczyzna błąkał się potem bezdomny i głodny po ulicach Petersburga. Po tych wydarzeniach mąż jeszcze gorzej traktuje Łagodną – wydziela jej osobne łożo i tym samym kończy poniekąd ich małżeństwo. Karze ją za swoją nieumiejętność pogodzenia się z rzeczywistością, za własne nieszczęścia i upokorzenia. Sytuacja doprowadza ją do samobójczej śmierci.

Książka pokazuje nam życie dwojga ludzi nie razem, ale obok siebie – samotność we dwoje. Brak dialogu, porozumienia (bohaterowie nie potrafią ze sobą rozmawiać) przyczynia się do wielkiego nieszczęścia.

J. Fabicka, *Szalone życie Rudolfa*,
W. A. B., Warszawa 2002.

Książka napisana jest w formie pamiętnika prowadzonego przez nastoletniego Rudolfa Gąbczaka. Opisuje jego relacje rodzinne (matkę walczącą o prawa kobiet do tego stopnia, że zapomina o rodzinie, ojca wdającego się w romans z Koreanką, nieodpowiedzialnego brata, szalonego bratanka, pomyloną babcię), szkolne (problemy z nauczycielami), przyjacielskie (koleżanka Elka). Porusza problem dojrzewania, przez które coraz trudniej jest przechodzić młodym osobom. Tłem historii są bieżące wydarzenia społeczne w Polsce (wymienić tu można strajk pielęgniarek, „Przystanek Woodstock”) i na świecie (zamach na World Trade Center).

Jest to opowiadanie o nieprzeciętnie inteligentnym i wrażliwym chłopcu, który ma talent aktorski i który bardzo pragnie zdobyć sławę. Pragnienia te nie przeszkadzają mu zajmować się całą rodziną, uczęszczać na dodatkowe lekcje, kursy, castingi. Duża dawka humoru sprawia, że nawet najbardziej przykre zdarzenie z życia bohatera można odebrać z uśmiechem na twarzy, ponieważ prowadzi ono do zdobywania kolejnych doświadczeń, a nie do katastrofy i żalu.

Nadzieja,

w: *Pamiętniki bezrobotnych. Materiały konkursowe*
– prace nagrodzone i wyróżnione, t. 2, Instytut Gospodarstwa Społecznego,
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003, s. 9–24.

Jest to historia czterdziestotrzyletniego mężczyzny zamieszkałego w Chojnicach, w województwie pomorskim. Opowiada on ze szczegółami swoje doświadczenia w byciu bezrobotnym. O problemach początkowych – gdy wychodził z przekonania, że to tylko chwilowa sytuacja – i późniejszych – gdy ogarnęła go rezygnacja i zgadzał

się pracować „na czarno” po wiele godzin za niewielkie wynagrodzenie. O rejestracji w Rejonowym Urzędzie Pracy, prawie do zasiłku – „kuroniówki”, wsparciu przyjaciół i rodziny. W dalszej części czytamy o pogarszających się relacjach wewnątrz rodziny – kłótniach między małżonkami, których świadkami są dzieci, powolnym odcinaniu się od dalszej rodziny i przyjaciół (którzy, jak się okazało, wcale nimi nie byli), depresji. Zapoznajemy się ze szczegółami rodzinnych zakupów – dokładnym wyliczeniem kwot za konkretne, podstawowe produkty, brakiem zrozumienia ze strony korepetytorów dzieci (brak funduszy na lekcje dodatkowe), nauczycieli (szkolne składki na komitet rodzicielski, wycieczki, bale kończące etapy nauki, studia). Jesteśmy świadkami wyprzedawania rodzinnego dobytku, dowiadujemy się o pułapkach, jakie czekają na osobę bezrobotną – nieprawdziwe anonse dotyczące pracy chałupniczej, przed którymi przestrzega wszystkich nasz bohater. O braku podstawowych produktów higienicznych – proszku, mydła, pasty do zębów. Utracie wagi ciała wskutek nieodpowiedniego odżywiania. Możemy także przeczytać wymyślony przez rodzinę przepis na „kotlet bezrobotnego”. Odczytujemy żal z powodu sytuacji politycznej Polski.

Jest to prawdziwa historia walki o zachowanie godności pomimo biedy. Wskazuje na konkretne metody radzenia sobie z zastałą sytuacją. Historia znakomicie wtapia się w realia chojnickiego rynku pracy i sama w sobie jest bardzo smutna – wiele osób jednak potrafi się z nią utożsamić. Nie można traktować jej jako upadku woli i chęci do życia człowieka, ale jako ciężki epizod, ponieważ tak naprawdę ma ona pomysłne zakończenie (o którym wiedzą niektórzy chojniczanie).

J. Pilch, *Pod mocnym aniołem*,
Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001.

Bohaterem powieści jest Jędrus – pisarz, publicysta, alkoholik, uwodziciel. Jego życie układa się według pewnego utartego schematu – picie, oddział detoksykacyjny, terapia odwykowa na oddziale zamkniętym, wyjście i kroki ku najbliższemu sklepowi monopolowemu. Jest to opis zachowań, trafnie nazwanych emocji, schematów picia, bezradności osób wmieszanych w życie pijaka. Smutny obraz pijackiej rzeczywistości. Rzeczywistości, która zamazuje się po kolejnych kieliszkach wódki. W beznadziejnym i monotonnym (jakby się mogło wydawać) życiu Jędrusia pojawia się jednak iskierka nadziei – prawdziwa miłość, która miała być „przedśmiertną” i „ostatnią”, niespodziewanie dla niego samego pomaga mu w walce z nałogiem.

Jest to próba opowiedzenia o nałogu, o sposobach wydobywania się z niego oraz o miłości, która jest w stanie wszystko ocalić.

E. E. Schmitt, *Oskar i Pani Róża*,
Znak, Kraków 2009.

Książka ma formę listów do Pana Boga napisanych przez dziesięcioletniego Oskara, pacjenta szpitala onkologicznego. Oskar mimo tak młodego wieku zostaje doświadczony śmiertelną chorobą – rakiem. Pomimo leczenia, przeszczepów, chemii zostało mu już niewiele dni życia. Czuje się nierozumiany przez najbliższe otoczenie – rodziców, lekarzy, pielęgniarki. Ma wrażenie, że ich wszystkich zawiódł. Nikt nie potrafi

porozmawiać z nim o śmierci, dorośli się go boją. Oskara bardziej niż świadomość śmierci (gdyż nie do końca zdaje sobie sprawę, co to jest) przeraża strach dorosłych przez rozmowę z nim. W takiej sytuacji dziecko zaczyna odwiedzać niemłoda już wolontariuszka, Pani Róża. Wymyśla ona wiele interesujących chłopca historii o tym, jak jako zapaśniczka walczyła nawet z większymi od siebie przeciwnikami. To ona podsuwa choremu pomysł pisania listów do Istoty Wyższej. Rozpoczyna też grę, która całkowicie odmieni życie Oskara. Proponuje mu mianowicie traktowanie każdego pozostałego mu dnia jako dziesięciu przeżytych lat. Zabawa ta dostarcza mu tyłu wrażeń i emocji, ilu nie doznał w ciągu całego dotychczasowego życia. Chłopiec zapomina o bólu, strachu przed tym, co nieznanne, braku porozumienia z rodzicami. Pozwala mu to godnie odejść, przeżywszy na nowo całe życie od poczęcia, aż po sędziwą starość.

Książka daje poczucie, że życie to dar, którego nie można zmarnować.

IV.2. Dokumenty audiowizualne – filmy

Dziewczyny z kalendarza, reż. Nigel Cole [CD Projekt, 2010].

Czas trwania filmu: 1 godz. 48 min.

Gatunek: komedia, obyczajowy.

Film oparty jest na wydarzeniach autentycznych. Opowiada o niemłodych już kobietach, gospodyniach domowych, które pomimo wielu życiowych nieszczęść (mąż jednej z nich, Annie, umiera na białaczkę) potrafią spojrzeć na świat z innej, radosnej perspektywy. Przyjaciółką Annie jest Chris i to ona wpada na pomysł, aby stworzyć kalendarz na rok 2000. Zgłasza się więc do koła Women's Institutes, do którego obie należą. Cel ma być szczytny, ponieważ pieniądze zebrane ze sprzedaży mają być przekazane na wsparcie szpitala. Nie jest to jednak zwykły kalendarz, ale kalendarz, w którym kobiety miałyby wystąpić nago. Budzi to wiele kontrowersji w najbliższym otoczeniu, tym bardziej że najmłodsza z pań ma około 50 lat. W filmie widzimy zbierające się na odwagę panie, przewycięzające swoje kompleksy, zawstydzenie, trochę onieśmielonego fotografa, obrażonych lub wspierających mężów, a nawet zszokowanego syna. Całe przedsięwzięcie odnosi niebawmy sukces. Kalendarz sprzedaje się szybko, a paniami zaczyna się interesować prasa i telewizja. Wyruszają nawet na hollywoodzkie tournée. Nie jest to jednak koniec historii. W momencie największego blasku relacje pomiędzy paniami zaczynają się psuć. Okazuje się, że różne były oczekiwania co do dalszej drogi.

Film porusza problemy takie, jak cierpienie po utracie bliskiej osoby, znaczenie przyjaźni, ukazuje też, że w każdym wieku można wiele zdziałać i odnieść sukces, wystarczy tylko odrobina chęci.

Mniejsze zło, reż. Janusz Morgenstern [Vision Film, 2010].

Czas trwania filmu: 1 godz. 49 min.

Gatunek: obyczajowy.

Film na podstawie powieści Janusza Andermana pod tytułem *Cały czas*. Głównym bohaterem jest młody, początkujący pisarz – Kamil. Akcja toczy się w Polsce i obejmuje okres od lat osiemdziesiątych XX wieku do dnia dzisiejszego. Kamil za wszelką

cenę chce odnieść sukces finansowy oraz zdobyć prestiż, chce być kimś. W tamtych latach sam fakt bycia pisarzem dawał pozycję. Bohater zdaje sobie sprawę, że nie jest dobrym pisarzem. Będąc na studiach, sprytnie udaje poetę. Jest gotowy na wszystko – zaczyna oszukiwać, manipulować, dopuszczać się podłości oraz plagiatu. Choć nie napisał żadnej książki, udaje mu się nieźle lawirować w ówczesnej rzeczywistości. Zyskuje status znanego prozaika i autora słuchowiska nadawanego w zachodnich rozgłośniach. Nie układa mu się z kobietami – traktuje je przedmiotowo. Tłem jego rozterek życiowych jest stan wojenny, w czasie którego inni ludzie rzeczywiście w coś wierzą, mają wyższy cel. Kamil od początku bacznie obserwował otoczenie, poczynając od własnego ojca, i szybko nauczył się, że najszybciej pną się w górę cwaniacy. Kieruje się przekonaniem, że nikomu nie robi krzywdy, wybiera tylko mniejsze zło. Pewnego dnia przychodzi jednak opamiętanie. Do myślenia skłania go kłótnia matki z ojcem, przeżywa też wizytę w posierpniowym Gdańsku, spotkanie z matką zastrzelonego stoczniowca, manifestację. W bohaterze powoli dokonuje się przemiana, która wyda się zupełna po wyjściu Kamila z więzienia.

Film porusza problem przemożnej chęci posiadania za wszelką cenę, ukazuje przemiany, które zaszły w Polsce, bunt przed rzeczywistością. Pokazuje także codzienne rozterki ludzi w latach osiemdziesiątych, ówczesny system wartości, sytuację polityczną. Dowiadujemy się, że z wiekiem, doświadczeniem człowiek staje się zupełnie inną osobą, że każdy jest w stanie podnieść się z upadku i zacząć postępować zgodnie ze swoim sumieniem.

Moje życie beze mnie, reż. Isabel Coixet, [Vivarto, 2008].

Czas trwania filmu: 1 godz. 46 min.

Gatunek: melodramat.

Jest to historia młodej, dwudziestotrzyletniej kobiety (Ann), która nagle dowiaduje się, że jest chora na raka i niebawem umrze. Ann mieszka wraz z mężem oraz dwójką dzieci w przyczepie, w ogrodzie swojej matki – która rozpamiętuje swój nieudany związek z ojcem bohaterki. Ann zatrzymuje wiadomość o chorobie dla siebie, nie informuje o tym najbliższych. Postanawia stworzyć listę rzeczy, które chciałaby przeżyć do śmierci. Pragnie między innymi znaleźć mężczyznę, którego mogłaby w sobie rozkochać. Przez ten krótki czas, jaki jej pozostał stara się realizować swoje marzenia. Codziennie mówi swoim dzieciom, że je kocha. Posuwa się nawet do tego, że próbuje odnaleźć kobietę, którą pokochałby jej mąż i dziewczynki. Jedzie odwiedzić przebywającego w więzieniu ojca, z którym nie utrzymywała kontaktów. Nagrywa kasety z życzeniami dla córek oraz wskazówkami, czym mają się kierować w życiu. Kasety pozostawia swojemu lekarzowi i prosi go, aby co roku przekazywał je kolejno jej córkom. Nie chce zostawiać ich mężowi, ponieważ wie, że przekazałby je dziewczynkom wszystkie od razu, a Ann zależało na tym, by każda otrzymała odpowiednią kasetę w swoim czasie.

W filmie poznajemy zwyczajną, borykającą się z problemami dnia codziennego dziewczynę. Towarzyszymy jej w zabawach z córkami, odwiedzinach w szpitalu, w spotkaniach z kochankiem. Słyszymy, jak nagrywa wiadomości dla dzieci, i dowiadujemy się, jak mądre rady potrafi przekazać pomimo młodego wieku.

Nigdy nie mów nigdy,

reż. Wojciech Pacyna [Kino Świat, cop. 2010].

Czas trwania filmu: 1 godz. 40 min.

Gatunek: komedia obyczajowa.

Film opowiada o trzydziestoletniej kobiecie, która odnosi sukcesy i pracuje w wielkiej firmie jako „łowczyni głów” dla międzynarodowych korporacji. W pracy wykazuje się profesjonalizmem, jest zimna w kontaktach z innymi. Prywatnie to zatwardziała singielka. Po pracy udaje się do klubów nocnych, w których zapoznaje przypadkowych mężczyzn na jedną noc. Ama (imię bohaterki) przyjaźni się z artystką Edytą, która ma nastoletniego syna. Ama pod płaszczykiem niedostępności i oschłości ukrywa głęboko chęć posiadania dziecka. Wybiera się w tym celu do domu dziecka i zaprzyjaźnia się z jedną z podopiecznych. Obiecuje dziewczynce, że się nią opiekuje. Ama spotyka się ze swoimi rodzicami, którzy naciskają na nią w kwestii potomstwa, gdyż sami chcieliby już zostać dziadkami. Poukładane życie Amy zaczyna zmieniać tor, gdy spotyka służbowo Marka, którego „złowiła” dla amerykańskiej firmy. Decyduje się na nieprofesjonalne zachowanie – umawia się z nim. Spędzają ze sobą noc, zakochują się w sobie, po czym Marek wyjeżdża do pracy za granicę. Ama zachodzi w ciążę. Jej życie bardzo się zmienia – odchodzi z pracy, oddaje służbowy samochód. Zaczyna patrzeć na siebie z innej perspektywy. Wspierana przez przyjaciółkę przechodzi przez czas ciąży – rodzi bliźniaki. Powraca ojciec dzieci, do skutku dochodzi też adopcja dziewczynki z domu dziecka.

Film napawa optymizmem. Pokazuje, że bogate życie w dostatku, ale i samotności, niekoniecznie jest tym, czego główna bohaterka by sobie życzyła. Tylko otwarcie się na innych ludzi może dać prawdziwe szczęście.

Orkiestra,

reż. Mark Herman, Wielka Brytania [B. w., 1996].

Czas trwania filmu: 1 godz. 47 min.

Gatunek: dramat, komedia, romans muzyczny.

Film opowiada o muzykach z kopalni Grimley. Tworzą oni orkiestrę, która jest ważnym elementem lokalnej tradycji. Jej kierownikiem jest Danny, dla którego stanowi ona sens życia oraz największą dumę. Miasteczko obiega informacja o możliwości zamknięcia kopalni, nad mieszkańcami wisi groźba bezrobocia. Większość osób nie potrafi sobie wyobrazić życia bez kopalni. W obliczu tych zdarzeń orkiestra zaczyna przechodzić kryzys. Część muzyków nie widzi sensu dalszej gry na instrumentach. Danny jest załamany. Pasja jego życia legła w gruzach. Niespodziewanie z pomocą przybywa Gloria, wnuczka poprzedniego dyrygenta orkiestry. Daje ona nową siłę, mobilizację do dalszej gry. Zauroczeniu Głorią ulega Andy, który gra na trąbce. Prawdziwy cel przyjazdu Głorii to dokonanie ekspertyzy opłacalności kopalni. W jej rękach leży los mieszkańców miasteczka. Orkiestra pomimo wielu problemów i różnic postanawia wziąć udział w prestiżowym festiwalu i stanąć do walki.

Film opowiada o niezwyklej pasji zwykłych ludzi. O tym, jak w obliczu wielkiego problemu niewielka społeczność może sobie nawzajem pomóc, może się wspierać.

Plac Zbawiciela,

reż. Krzysztof Krauze [Best Film, 2007].

Czas trwania filmu: 1 godz. 45 min.

Gatunek: dramat społeczny.

Film oparty jest na wydarzeniach autentycznych. Opowiada historię młodego małżeństwa (Beaty i Bartka) z dwójką dzieci, którzy czekają na odbiór kluczy do własnego mieszkania. Ponieważ ulokowali w nim większość pieniędzy, postanawiają oszczędzać i pomieszkują u matki mężczyzny (Teresy) na warszawskim Placu Zbawiciela. Dramat rozpoczyna się, gdy wychodzi na jaw, że deweloper zajmujący się budową ich mieszkania bankrutuje. Młodzi stracili szansę na swoje mieszkanie, utracili wszystkie zainwestowane pieniądze, a do tego wpadli w straszliwe długi. Nie trzeba długo czekać na rozwój wydarzeń – zaczynają się kłótnie pomiędzy małżonkami, pomiędzy Beatą i Teresą, a świadkami wszystkiego są dzieci.

Wobec ciągłych problemów Bartek zaczyna zdradzać Beatę i w niedługim czasie porzuca rodzinę dla kochanki. Beata pozostawiona sama sobie, na garnuszku u teściowej nie widzi wyjścia z sytuacji. Musi opuścić mieszkanie, ale nie wie, gdzie się podziać. Zdesperowana, upokorzona, odrzucona i samotna, wybiera drastyczny krok – postanawia otruć siebie i dzieci. Dzieci wychodzą z tego cało, natomiast matka, zniekształcona pod względem psychicznym i fizycznym musi podjąć następną walkę – tym razem w sądzie.

W filmie zapoznajemy się z każdym z głównych bohaterów z osobna. Oglądamy tragedię zdradzonej kobiety, mającego dość problemów męża, który przy najmniejszym problemie ucieka do kochanki, oraz podejście ciężko pracującej teściowej, matki Bartka. Widzimy, jak ich wybory wpływają na ich późniejsze życie.

Pogoda na jutro,

reż. Jerzy Stuhr, [TiM Film Studio, cop. 2008].

Czas trwania filmu: 1 godz. 34 min.

Gatunek: dramat, komedia, obyczajowy.

Bohaterem filmu jest Józef Kozioł. Poznajemy go jako brata Józefa z zakonu, gdzie ukrył się w czasach represji okresu stanu wojennego. Musi on zastąpić chorego braciszka w zespole wokalnno-muzycznym i wystąpić na festiwalu Sacrosong poza murami klasztoru. Odosobnienie sprawiło, że nawet nie bardzo wie, iż upadł komunizm. Podczas występu rozpoznaje go żona i syn. Władze zakonu zmuszone są wydalili go z klasztoru. Józef zatrzymuje się w garażu domu partnera żony. Okazuje się, że nasz bohater „za komuny” był nauczycielem wychowania fizycznego, działaczem Solidarności internowanym w stanie wojennym oraz kierowcą karetki pogotowia i przez przypadek naraził się władzy, kiedy uczestniczył w kraksie spowodowanej przez działacza partyjnego. Wyszedł z domu w samym dresie i aż do tej pory słuch po nim zaginął. Musi teraz stawić czoło nowym czasom. Okazuje się, że zmienił się ustrój, zmienili się ludzie. Próbuje nawiązać kontakt ze swoimi dziećmi, ale i to nie wychodzi byłemu mnichowi. Brak ojca wpłynął i na nie – syn zajął się polityką, starsza córka jest gwiazdą programu reality show, a młodsza dzieli czas między komputer i narkotyki. Józef nie potrafi dostosować się do nowych realiów, ale ze wszystkich sił stara się naprawić błędy dzieci i scalić rodzinę.

Widzimy tu człowieka nieradzącego sobie z nowymi realiami – ustrojem, techniką, obłudą. Człowieka, który po wielu latach spędzonych w klasztorze nie potrafi zgodzić się na stan, w jakim żyje obecnie jego rodzina. Po błędach młodości nadszedł dla niego czas na naprawę sytuacji.

Statyści,

reż. Michał Kwieciński, [ITI Home Video, cop. 2007].

Czas trwania filmu: 1 godz. 58 min.

Gatunek: komedia obyczajowa.

Film opowiada historię ludzi z małego miasteczka, w którym Chińczycy decydują się nakręcić film. Postanawiają zrealizować go w Polsce, ponieważ uważają Polaków za nację wyjątkowo smutną, a potrzebują do statystowania Europejczyków o ponurych twarzach. Zaczynamy poznawać smutne historie osób zgłaszających się na casting. Są to ludzie zupełnie przeciętni, którzy niczym się nie wyróżniają. Mają jednak pewną cechę wspólną – nie są szczęśliwi i z pokorą znoszą swój los. Na casting prowadzony przez tłumaczkę Bożenę zgłaszają się między innymi księgowa Maria – samotna, zgorzkniała wdowa po podróżniku, której syn unika kontaktów z nią, miejscowy fotograf Edward – przegrany i porzucony przez żonę, wiekowy już Józef, który szuka ucieczki od zaborczej córki, opiekujący się schorowaną matką Szymon, Dorota mieszkająca z siostrą. W miasteczku zjawia się nagle Roman powracający z Indii. I w tym momencie dowiadujemy się, że życie Bożeny także nie jest do końca szczęśliwe. Roman to były narzeczony tłumaczki, który pozostawił ją z trzyletnim synem Sebastianem i tego nie może mu ona wybaczyć. Aby utrzymać siebie i syna, wyszła za mąż bez miłości za statecznego dentystę. Nagle losy poszczególnych bohaterów zaczynają się splatać. Nawiązują się przyjaźnie, miłości, wychodzą na jaw skrywane tajemnice.

Film wbrew smutnemu początkowi zaczyna ewoluować w stronę radości i szczęścia. Pojawia się wsparcie, ciepło innych osób i nawet śmierć bliskiej osoby wydaje się tylko przejściem do nowego życia.

Żurek, reż. Ryszard Brylski, [Best Film, 2005].

Czas trwania filmu: 1 godz. 11 min.

Gatunek: dramat.

Film oparty na opowiadaniu Olgi Tokarczuk. To historia Haliny (wdowy po ostatnim dróżniku miejscowej stacyjki, który popełnił samobójstwo, gdy zamknięto lokalną linię kolejową) i jej kilkunastoletniej córki Iwonki, nieco opóźnionej w rozwoju, chorej na padaczkę, która urodziła niesłubne dziecko. Zbliżają się Święta Bożego Narodzenia i Halina obiecała na grobie męża, że ochrzci swojego wnuka, nadając mu imię biologicznego ojca. Najpierw musi jednak znaleźć ojca dziecka. Iwonka co chwilę wskazuje innego potencjalnego ojca. Mężczyźni odrzucają jednak pomówienie o ojcostwo, a i Iwonka wycofuje się z wcześniejszych oskarżeń. W momencie, kiedy już tracimy nadzieję, że chrzciny się odbędą odnajduje się Matuszek, miejscowy pocziwina i pijak, który zgadza się przyjąć ojcostwo na siebie.

Film to przejmująca opowieść o trudnej miłości i prawdzie, poszukiwaniu dobra w brutalnym świecie, potrzebie godności mimo biedy, samotności, doznanych krzywd.

IV.3. Dokumenty audialne – audiobooki

K. Zychła,

Dziewczynka tańcząca z wiatrem,

Wydawnictwo Credo, Katowice 2007.

Główną bohaterką jest Aleksandra, dziewczynka po wypadku – nieudanym skoku do wody, w wyniku którego łamie kręgosłup i ląduje na wózku inwalidzkim. Świat dziewczyny zmienia się diametralnie. Z otwartej, pełnej radości i marzeń nastolatki staje się ona zamkniętą w sobie samotniczką. Zrywa kontakty z koleżankami ze szkoły, nie pozwala się nikomu odwiedzać. Jedynymi gośćmi w jej pokoju są nauczyciele, ale także u większości z nich dopatruje się jedynie współczucia i litości nad jej kalectwem. Nie chce nawet wyjeżdżać na wózku na balkon czy do ogrodu. W jej samotności pojawia się nagle niesamowity sprzymierzeniec – wiatr, który przynosi jej piękne zapachy i z nią rozmawia. Ola nieświadomie zaczyna odzyskiwać radość życia. W międzyczasie główna bohaterka poznaje dwie dziewczynki, które również są niepełnosprawne. Pomagają Oli otworzyć się na świat i ludzi, od których się odsunęła. Dzięki ich przyjaźni dziewczynka zaczyna małymi kroczkami wychodzić ze swej skorupy i żyć na nowo.

Książka ta jest magiczną historią o oswojaniu niepełnosprawności.

IV.4. Artykuły z czasopism

J. Szczęsna,

Dzień za dniem Marioli B.,

„Wysokie Obcasy” 2003, nr 8, s. 14–19.

Bohaterami artykułu są Mariola B. – czterdziestosiedmioletnia urzędniczka po maturze – i Rafał B. – magazynier – mieszkańcy łódzkiego osiedla. Obydwoje od kilku lat są bezrobotni i borykają się z kłopotami finansowymi, rozpaczliwie walcząc o zachowanie dawnego statusu. W 1989 roku pozostawili państwowe posady, aby założyć rodzinny interes – budkę z odzieżą na bazarze. Interes szedł całkiem nieźle, ponieważ Mariola B. potrafiła przerabiać sprzedawane rzeczy – zmienić guziki lub jakiś detal, doszyć aplikację. Dowiadujemy się, że kiedyś byli w stanie utrzymać studiującego syna, kupić używany samochód, a nawet wyjechać na zagraniczną wycieczkę. Teraz sytuacja wygląda zupełnie inaczej – są dni, kiedy nie sprzedają zupełnie nic. Nie stać ich nawet na opłacenie placowego czy na składkę ZUS. Jedyny miesiąc, kiedy nie mają problemów finansowych, to dla nich styczeń, ponieważ rodzina zamiast prezentów pod choinkę daje im pieniądze w kopercie, a pani Mariola dodatkowo przygotowuje wigilie dla przyjaciół męża, za co również otrzymuje pieniądze. Stałym dochodem małżeństwa są niewielki zasiłek oraz tysiąc złotych miesięcznie za opiekę nad starszą panią – idące prawie całkowicie na ZUS. Obydwoje codziennie notują swoje wydatki – najwięcej pieniędzy pochłaniają opłaty i jedzenie. Zrezygnowali zupełnie z kosmetyków (poza środkami czystości), brakuje im rzeczy dla domu czy ubrań (poza tymi, które nie sprzedają się w budce Rafała). Jedyną przyjemnością, którą sobie sprawiają, jest kupon Lotto, czyli wydatek około 20 złotych miesięcznie. Snują marzenia związane z wygraną – Mariola zainwestowałaby w kwaciarnię, a Rafał w sklep spożywczy, bo,

jak mówi, „ludzie muszą jeść”. Obydwoje palą papierosy, wielokrotnie próbowali rzucać, ale się nie udało – „niełatwo jest się odzwyczaić od lepszego”.

W artykule poznajemy zwyczajną, mającą problemy finansowe rodzinę. Miesiąc w miesiąc borykającą się z brakiem pieniędzy na opłaty czy ZUS. Czytamy o sposobach, jakie zdążyli wypracować sobie przez lata, i że pomimo gorszych lat nie poddają się, dzielą się nawet swoimi marzeniami. W ich życiu nie ma czasu na bezczynność. Wszystkie nadarzające się okazje wykorzystują w stu procentach.

K. Tybulewicz,

Casalingho, czyli Gospość domowy,

„Wysokie Obcasy” 2003, nr 46, s. 44–45.

Jest to artykuł opowiadający o włoskich „gospośiach domowych”, czyli o mężczyznach, którzy profesjonalnie zajmują się prowadzeniem domu. Porzucili oni inne swoje zajęcia, na przykład założyciel stowarzyszenia był kiedyś rzeźnikiem, i starają się stworzyć dom na „wysoki połysk”. Casalingho to mężczyźni, którzy postanowili wyjść z cienia i spotkać innych, podobnych sobie Włochów. Na co dzień są kochającymi mężami swoich dobrze zarabiających żon. Założyciel stowarzyszenia jest bardzo częstym gościem telewizji, udziela wywiadów, stał się autorytetem w dziedzinie gospodarstwa domowego oraz nowego wzorca męskości. Stowarzyszenie zajmuje się przede wszystkim organizacją zjazdów mężczyzn oraz kursów gospodarstwa domowego (na przykład kurs robienia na drutach). Przyjeżdżają tam mężczyźni, którzy chcą się dowiedzieć między innymi jak umyć wannę, żeby nie zniszczyć emalii, czym najlepiej wyszorować podłogę lub jak przygotować dwudaniowy obiad.

Stowarzyszenie łamie stereotyp Włocha macho, twardziela. O dziwo ma we Włoszech wiele przeciwniczek – bardziej tradycyjne Włoszki wcale nie chcą wpuszczać swoich mężów do kuchni. Temat budzi wiele kontrowersji.

Zrozumiałam, co straciłam,

„Chwila dla Ciebie” 2006, nr 42, s. 42–43.

Jest to artykuł napisany w formie listu matki do córki. Dowiadujemy się z niego, że drogi obu kobiet rozeszły się, gdy młodsza zaszła w ciążę, a tym samym zawiadła (według matki) pokładane w niej nadzieję i szansę na lepsze jutro. Matka posunęła się do wyrzucenia córki z domu. Ta znalazła się pod opieką sióstr zakonnych i po urodzeniu synka przesyłała do domu zdjęcia. Matka nadal nie chciała mieć z nią nic wspólnego. W liście przeprosza za swoje błędy i krzywdy wyrządzone córce oraz kilkuletniemu już wnukowi. Prosi o wybaczenie i wyraża chęć naprawienia relacji.

IV.5. Internet

Facet [on-line;dostęp: 06.12.2011]. Na stronie www.:

<http://grono.net/dowcipy/topic/568207/sl/kobiety-kontra-faceci/27/4/242287436/0>

Jest to krótka, napisana z poczuciem humoru historyjka, opisująca sytuację, w której przyzwyczajony do porządku mąż wraca pewnego dnia z pracy do domu. Widzi dzieci ubrane w piżamy bawiące się na dworze, pootwierane drzwi, śmieci, resztki jedzenia,

wszędzie zabawki, w pokoju głośno nadający telewizor, w kuchni otwartą lodówkę, wysypane jedzenie dla psa, i tak dalej. Przestraszony pędzi do pokoju żony, myśląc, że może jest chora. Ona jednak leży w piżamie i czyta książkę. Na pytanie, co się stało, żona z przekąsem odpowiada, że gdy zawsze wracał do domu, pytał ją „co, do cholery, dziś robiłaś?”. Mąż z niechęcią przytakuje żonie, a ona oznajmia, że „dziś tego nie robiła”.

Humorystyczna historyjka pokazująca ogrom prac wykonywanych codziennie przez żony, tak zwane kury domowe, związanych z wychowywaniem dzieci, sprzątaniami, gotowaniem. Te z pozoru łatwe zajęcia, do których pracujące zawodowo osoby nie przywiązują wagi i których nie szanują, okazują się podstawą egzystencji szczęśliwej rodziny.

I. Haszyńska-Szklarka,

Wiwisekcja bezrobotnych, „Czas Ostrzeszowski” 2006, nr 6, 7, 8, 9

[on-line; dostęp: 06.12.2011]. Na stronie www:

<http://czasostrzeszowski.pl/-dzial=gazeta&rok=2006&numer=06&publikacja=fe-lieton.htm>

<http://czasostrzeszowski.pl/-dzial=gazeta&rok=2006&numer=07&publikacja=fe-lieton.htm>

<http://czasostrzeszowski.pl/-dzial=gazeta&rok=2006&numer=08&publikacja=fe-lieton.htm>

http://czasostrzeszowski.pl/-dzial=gazeta&rok=2006&numer=09&publikacja=6_1.htm

Artykuł w formie listu, składającego się z czterech części, napisanego przez ponadpięćdziesięcioletnią bezrobotną kobietę, która po trzynastu latach przepracowanych jako nauczycielka biologii w szkole i po pięciu latach przerwy w pracy zawodowej, nie znalazła już zajęcia. List wyraża żal z powodu obecnej sytuacji politycznej. Jest skargą na ustrój, na podejście ludzi bogatych, pracujących do osób pobierających zasiłki. W swoich dosadnych słowach, nieraz wulgarnych, stara się ona przekonać czytelników, że nie o taką Polskę „walczyli” ludzie w czasie stanu wojennego. Sama przedstawia siebie pogardliwie jako „homo sowietikus”, czyli osobę gnuśną, taką, która jest leniwa, bo nie potrafiła dostosować się do nowych realiów. Na własnej skórze przekonała się, że pracę są w stanie zdobyć tylko osoby młode, które dodatkowo mają koneksje, a nie osoby w jej wieku. Jest to swego rodzaju wyrzucenie wszystkich leżących jej na sercu pretensji. Dowiadujemy się, że list, ukazujący się w częściach, był tak naprawdę próbą odnalezienia osób, które zgadzają się z jej poglądem. Na zakończenie prosi w nim o kontakt oraz o dodanie (jeśli to możliwe) znaczka pocztowego, aby mogła odpisać. Jest to próba ratowania się samotności udowodnienia swojej wartości jako człowieka nadal komuś potrzebnego.

Kobieta idzie spać [on-line; dostęp: 06.12.2011].

Na stronie www: http://f.kafeteria.pl/temat.php?id_p=3659237

(Należy dodać, że tekst ten był publikowany w wielu miejscach, ale po raz pierwszy autorka zobaczyła go parę lat temu w Internecie).

Jest to krótki opis wieczornej pracy kobiety – „kury domowej”. Pokazuje ogrom wysiłku, jaki musi włożyć żona, matka, aby reszta rodziny kolejnego dnia mogła spokojnie wykonywać swoje obowiązki – mąż pójść czysto ubrany i wypoczęty do pracy, a dzieci nakarmione, z odrobionymi zadaniami domowymi do szkoły. Widzimy tu kobietę, która wszystkie obowiązki domowe wykonuje sama – sprząta, gotuje, wynosi śmieci, zajmuje się zwierzętami, naprawia nawet szafkę na buty. Brakuje jej jednak czasu dla samej siebie, więc zmywa twarz mleczkiem „trzy w jednym”. Jest to kobieta pracowita, która bardzo wysoko postawiła sobie poprzeczkę. Nie dzieli się obowiązkami z domownikami, nie uskarża się na swój los. Historia wydaje się przerysowana, ale mimo to daje wiele do myślenia na temat ogromu pracy wkładanego przez każdą matkę i żonę w to, aby gospodarstwo domowe sprawnie funkcjonowało.

M. Konkel, *Młodzi zdolni bezrobotni* [on-line; dostęp: 06.12.2011]. Na stronie www: <http://praca.gratka.pl/tresc/art/mlodzi-zdolni-bezrobotni-7470.html>

Znajdziemy tu krótkie wypowiedzi zarówno osób bezrobotnych (z wykształceniem wyższym lub bez), jak i rodzica dziecka bezrobotnego oraz opinie specjalistów – doradcy personalnego, specjalisty Warszawskiej Giełdy Inwestycyjnej, psychologa. Zapoznamy się także z listą zawodów przyszłościowych i tych, które według Międzyresortowego Zespołu ds. Prognozowania Popytu na Pracę przyszłości nie mają.

Ten krótki artykuł sprawia, że w niedługim czasie możemy zapoznać się z opiniami pochodzącymi z różnych środowisk.

Na czym oszczędzać w ciężkich czasach [on-line; dostęp: 06.12.2011].

Na stronie www: http://blog.onet.pl/41784,1,archiwum_goracy.html

Znajdziemy tu wpisy osób, które mają swoje sposoby na oszczędzanie. Dzielą się one pomysłami z czytelnikami i udzielają im dobrych rad. Przeczytamy tu między innymi o liczeniu i zapisywaniu każdego wydatku, niechodzeniu do marketów i unikaniu promocji. O wyłączaniu ładowarek z prądu, korzystaniu z żarówek energooszczędnych, zakręcaniu wody w czasie mycia zębów czy zbieraniu kropli do garnka. Z niektórymi sposobami zgadzają się wszyscy, inne budzą kontrowersje – jak na przykład kąpiele po innych członkach rodziny w celu oszczędzenia ciepłej wody. Część osób udowadnia, że tego typu praktyki mamy – my Polacy – we krwi, ale znajdujemy też głos przeciwny oszczędzaniu. Głos, który każe korzystać z każdej chwili i każdej nadarzającej się przyjemności. Pojawia się propozycja na jak najfajniejsze wydawanie pieniędzy, tak aby czerpać z tego jak najwięcej przyjemności. Całości zdaje się przyświecać myśl, aby „żyć tak, żeby nie zwariować”.

Opowiadanie Sylwii z Warszawy [on-line; dostęp: 06.12.2011]. Na stronie www: <http://pracujemywdomu.pl/opowiadanie-sylwii-z-warszawy>

Jest to list młodej kobiety, która po zająsci w ciążę straciła pracę (która była dla niej bardzo stresująca). Nie był to jednak dla niej cios, lecz szansa na samorealizację – wreszcie miała czas na czytanie książek, krótkie wyjazdy, zrobienie kursu na prawo jazdy. Wspierana przez męża postanowiła przez pierwsze trzy lata życia swojego

synka pozostać „kurą domową”. Nie wyzbyła się jednak całkowicie samodzielności – w wolnych chwilach zaczęła sprzedawać przez Internet niepotrzebne w domu przedmioty. Dało jej to pewnego rodzaju satysfakcję. Kobieta zwraca uwagę czytelników, jak ważna jest matka w pierwszych latach życia dziecka. Obecnie Sylwia planuje rozpoczęcie studiów podyplomowych i poszukiwania pracy z nadzieją, że okaże się ona lepsza od poprzedniej. List napawa optymizmem i wyraża poczucie dobrze spełnionego obowiązku. Widzimy kobietę silną, zaradną, z planami na przyszłość.

Zakończenie

Przeprowadzone do tej pory przez autorkę cykle spotkań biblioterapeutycznych utwierdziły ją w przekonaniu, że tego typu zajęcia można prowadzić wśród osób długotrwale bezrobotnych i że są one pozytywnie przez nie odbierane pod warunkiem odpowiednio dobranych narzędzi. Warto zatem wprowadzać urozmaicenia, opierać się nie tylko na książce, ale także na jej substytutach. Biblioterapia znakomicie nadaje się do wspierania osób przez dłuższy czas pozostających bez zatrudnienia, a podpierana innymi metodami wspomagającymi osoby w trudnej sytuacji życiowej może wywierać pozytywny wpływ na ich późniejsze wybory. W trakcie zajęć poruszane były zagadnienia dotyczące życia codziennego (na przykładzie bohatera książki), dzięki którym uczestnicy mieli możliwość porównania swoich odczuć (względem poruszanego problemu) z odczuciami współuczestników i prowadzącej oraz zdobyli doświadczenie, które być może pozwoli im odpowiednio zareagować w podobnej sytuacji w życiu realnym. Przekonali się również, że warto dyskutować na temat „fikcyjnych” problemów, bo dzięki temu można uniknąć wielu nieprzyjemnych sytuacji. Z rozmów z innymi terapeutami mającymi kontakt z grupami osób długotrwale bezrobotnych autorka dowiedziała się, że grupy uczestniczące w zajęciach biblioterapeutycznych dużo chętniej brały udział w dyskusjach, potrafiły rozmawiać o swoich uczuciach, sprawniej określały siebie i swoje położenie.

Bibliografia załącznikowa

1. Źródła elektroniczne

Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski [on-line; dostęp: 22.10.2011].

Na stronie www: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:EvXMeoQg4r4J:www.mpips.gov.pl/userfiles/File/mps/NSIS.pdf+integracja+spo%C5%82eczna+ministerstwo+pracy&hl=pl&gl=pl&pid=bl&srcid=ADGEESgq8SHiI9GmscR4fWVCjoURnzDPatvhoYojBtugupadYETnA4JZHhm9Qb2-f3T0LcdY2JKmEVj-Z0jHwzX6NNh5tvNfvxsJxHIKzVyQZYsSwlRx-wPCar_tn0DeJLgxNGn5EYzk&sig=AHIEtbR2DRmLmwXmo9XNgUPIR3UYfC9YrA

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy [on-line; dostęp: 29.10.2011]. Na stronie www: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20040991001&type=3>

- Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach [on-line; dostęp: 29.10.2011]. Na stronie www: <http://bip.miastochojnice.pl/?pid=314>
- Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Chojnicach, [on-line], [dostęp: 29.10.2011] Dostęp w World Wide Web: <http://bip.miastochojnice.pl/index.php?pid=106>

2. Opracowania drukowane

- Aksjologiczne i praktyczne aspekty integracji społecznej*, red. Ewa Kozerska i Tomasz Scheffler, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007.
- Bezrobocie równowagi w gospodarce polskiej. Szacunki, tendencje i determinanty*, red. Walentyna Kwiatkowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009.
- Encyklopedia socjologii*, t. 1 (A–J), red. Andrzej Kojder i in., Oficyna Naukowa, Warszawa 1998.
- A. Giddens, *Socjologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- M. Kabaj, *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2000.
- E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa [2002].
- Pamiętniki bezrobotnych. Materiały konkursowe – prace nagrodzone*, t. 1, Instytut Gospodarstwa Społecznego, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003.
- Poradnictwo zawodowe dla osób z grupy szczególnego ryzyka. Wybrane aspekty*, red. Daniel Kukła, Łukasz Bednarczyk, Difin, Warszawa 2010.
- Praca socjalna wobec nowych obszarów wykluczenia społecznego. Modele teoretyczne, potrzeby praktyki*, red. nauk. Kazimiera Wódz i Sabina Pawlas-Czyż, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2008.
- Różne oblicza bezrobocia*, red. Małgorzata Szyłko-Skoczny, Instytut Polityki Społecznej UW, Warszawa 1999.
- Rynek pracy w Polsce w dobie integracji europejskiej i globalizacji*, red. Marian Noga, Magdalena Kinga Stawicka, CeDeWu, Warszawa 2009.
- R. Szarfenberg, *Rodzaje i formy aktywnej polityki społecznej*, w: *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, red. G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 317–332.
- R. Szarfenberg, *Marginalizacja i wykluczenie społeczne – panorama językowo-teoretyczna*, w: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Perspektywa poznawcza*, red. Ryszard Szarfenberg, Cezary Żołądowski, Maria Theiss, Warszawa 2010, s. 121–142.
- A. Szewczyk, *Oblicza ubóstwa w społeczeństwie informacyjnym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.